

Bütün bu güçlükler ve sıkıntılara rağmen gençlerimizi pek çetin bir mücadele beklemektedir. Manevî kalkınma yolunda enstitü mezunlarımızdan büyük hizmetler beklenmektedir. Bu ümit ve temenniye lâyık olmanın şiarı, ahlâken kemâle ermek, sağlam bir kültür ve ehil bir araştırmacı vasfı iktisab etmek; zamanın ıycablarını müdrük, basiretli, hazımlı, te'enni sahibi olmaktır. Onlar kibr ü nahvet'den, her türlü menfaat endişesinden uzak, muhitleri için imtisâl nümunesi insanlar oldukları nisbette cem'iyyete müessir olacak ve binnetice vazifesini yapmış insanların kalb huzur ve itminanını duyacaklardır.

Gençlerimiz, ilim tahsili hususunda büyük bir iştihak, derin bir tecessüs ve sarsılmaz bir azim göstermelidir. Sah-te ve cerbezeli şöretlerin, ilmi ölçülere sığmayan fikri spekülasyonların tesirinden uzak bulunmağa; her mes'eleyi ilmi usullerle ve derinliğine tahkik ve tedkik etmeğe gayret göstermelidir. Aksi takdirde, ilmi ve ciddi olmayan her enfüsi taşkınlık, her cür'etli hareket, hem kendilerini, hem de mensup oldukları camiayı şâibe altında bırakacaktır. Bu kabil falsolu hareketlerin, zihniyetleri mâlûm bazı zümrelere câmiamıza hücum fırsatı vereceği unutulmamalıdır.

Netice itibariyle sözlerimi, hayatının en güzel çağında kendisini, müessesemizde, «cihad-ı ekber», yâni bir nev'i nefis muhasebesine, sarsılmaz bir azimle ilm ü irfan iktisabına hasreden gençlerimize, Cenâb-ı Bârî'den selâmet, tev-fik ve muvaffakiyyetler tazarru' ederek bitiriyorum..

Istanbul Yüksek

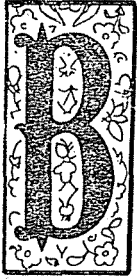
İslâm

Enstitüsü'nde

Açış Dersi

MAHİR İZ.

Bu gün başladığımız yeni ders yılının hepiniz hakkında hayırlı ve başarılı olmasını Cenab-ı Ha'dan niyaz ederim.

Hepinizce malûmdur ki, intisap etmiş olduğunuz bu aziz meslek, ilmin ve hakikatın mukaddes bir şu'besidir. Bu şu'be-i ma'rifetin gayesi, bütün beşeriyete üsve-i hasene olan peygamberimiz efendimizin sebeb-i bi'seti olan hakkın ve faziletin ilâm ve i'lânıdır.

Burada dört sene zarfında okuduğunuz ulûm ve funûnun tatbikat sahası hitabet ve irşad kürsüsüdür. Derslerinizden biri de bu olduğuna ve bütün ilmi müktesâbatımızın neğri ve tebliği, dinî bu iki makamla yapıldığına göre bugünkü ilk dersimizde hepinizi ilgilendiren meslek hayatınızın başlıca umdesi üzerinde durmak istiyorum. Öğretmenlik program ve kitabı olduğu için tahdidlidir. Ondandır bahs etmeyeceğim.

Peygamber Efendimiz, Kur'an-ı Kerim'in beyanına göre uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderilmiştir. Bu dinin uleması da yine Efendimizin beyanına göre «enbiyanın varisi olduğu» için mirası en iyi şekilde tasarruf etmek ayrı bir bilgiye ihtiyaç gösteriyor. Bilmek başka, bildiğini öğretmek de başka bilgidir. Onun da usulleri, yolları vardır. Biz şimdi bu konuyu

inceleyeceğiz.

Her sözün, bir yeri, bir adamı vardır. Her söz her yerde, herkese söylenmez. Onun için «insanlara akıllarının yetdiği derecede hitap ediniz» buyurulmuştur. Çocuğa, büyüğe, kadına, erkeğe, az okumuşa, iyi bilene hitap tarzları ayrı ayrıdır. Herkesin bilmesi gereken umumî hükümlerin bile bir ölçüye uyarak ifade edilmesi lâzımdır. Köy camiindeki vaaz ve münevver kütlenin tekâsüf ettiği camilerde ayrı ayrı konulara ayrı ayrı ifade tarzlarına bil-hassa dikkat etmek lâzım gelir.

Bir hatip veya vaiz, anlatacağı, mevzuu iyi hazırlamaz veya o konunun derinliğine doğru incelemelerde bulunmazsa hataya düşer ve bu hatanın maddî, manevî itab ve ikabına uğrar.

Ohalde böyle bir zelleden korunmak için neler yapmamız lâzımdır? Enstitünüz bir ilim müessesesidir. İlahiyat Fakültesinin bir şu'besi demektir. Fakülte nasıl ilmi bir araştırma müessesesi ise, enstitü de bir meslek okulu olmak haysiyyetiyle daha çok, tetkik ve tahkika ihtiyaç messeder.

İlim, tahkik demektir. Bir mes'eleyi ele aldığımız zaman o mesele hakkında ulemânın fikirlerini, hükümlerini bir bir arama ve onlardan bir netice çıkarmak lâzımdır. Bir mese-

lenin tetkikinde yalnız bir kitaba bağlanmak olgunlaşmayı engeller. Bir de her meselenin sebebini, illetini, hikmet-i teşriini araştırmak, ilim yapabilmek için elzemdir.

Bilgiyi bu suretle elde ettikten sonra minber ve kürsideki tatbikatına geçelim. Her vaiz ve hatip önce kendi muhitini, hitab edeceği halkın umumî seviyesini iyi tanınması lâzımdır.

Halk, günlük hayatında kendisini alâkadar etmeyen konuları hikâye ve masal gibi dinler. Ve bir temel bilgi edinmeden mescidi terk eder. Hutbede ve vaazda ilmuhal okutulmaz. İbadete teallük eden din kitapları okunması ve okutulması tavsiye edilir. Bu kitaplar gereği kadar mevcut değilse Diyanet İşleri makamınca ve hayır cemiyetlerince yazılıp bastırılması, çoğaltılması için meslekî cemiyetlerce teşebbüse geçilir. Minberde ve kürsüde ancak müminlerin birbirleriyle olan münasebetleri her türlü kötülüklerin salgın haline gelmemesi için ferdin ve ailenin alacağı tedbirler, çocuklara yapılacak telkinler üzerinde durulur, ancak ve ancak karşımızda bulunan halka hitap edilir. Yoksa cami dışına yumruk sallamak hatip ve vaizi vazifesinden uzaklaştırır. Hiç bir zaman dışarıdaki adam hatip ve vaizi ilgilendirmez. Bir kere, dışarıdaki inanın inandırdığı vaizin mechulüdür. İnanç bakımından hüviyetini tanımadığı kimseye ne maksatla söz söyler? O inanıyorsa, esasen camiye gelir. İnanmıyorsa,

لكم دينكم ولي دين hükmü câridir.

Cami mevzuunu ilgilendirmez.

Bir de artık bugün çok dikkat edilecek nokta, nevâfilden bahs konusudur. Ferdin dinî vazifeleri miyanında bir çok vecibeler etrafını sarmışken kalkıp nevafilin faziletinden bahs etmek en az bir asır geri dönmek demektir. Bu hususun tafsili ayrı bir ders konusudur. Burada teferruata girişmiyorum.

Biz Kur'an-ı Kerim'in rehberliğinden ilham alalım: طه Sure-i celilesini hepimiz bilir-

siniz. Cumhuriyet müfessirine göre طه lafzı celili, esmai nebeviyedir. «Ya Muhammed» demektir. Esasen nazm-ı celilin sıyaki da bunu bize gösterir. Peygamber efendimiz Mi'râcî nebeviyyeyi müteakip evkat-ı hamse dışında aşk-ı ilâhî ile hitab düşünceye kadar nafîle namaz kılarlardı. İşte bu esnalarda طه suresi nazil oldu ki, mealen: «Ya Muhammed! Biz Kur'anı sana mucib-i meşakkat olsun diye değil, Allah'a inanıp korkanlara münderecatını tebliğ için gönderdik.» buyurulmuştur ki, bu bir tenbih-i ilâhîdir. Peygamber Efendimiz bu irşad-ı ilâhiyi müteakip vazife-i tebliğe gereken ehemmiyeti vermiştir. Bundan bizim alacağımız ders, ferdi ve şahsî nafîle ibâdetler yerine cemiyeti ilgilendiren vecibeleri etraflıca anlatmak hem bir vazife hem de en makbul bir ameli sa-

lihdır.

O kadar ağır içtimâî ve vicdanî bir vazife yüklenmiş bulunuyorsunuz ki, bunu hakkiyle yaptığımız zaman hakkın, vicdanın, mesleğin ve tarihin huzuruna gönül rahatlığı ve iftiharla çıkarız.

Size başlıca tavsiyem: çok okumak, okuduğunu iyi anlamak ve tahkik etmektir. Ancak bu suretle sahanızda itibar gören bir ilim adamı olursunuz.

Tahkike misal olmak üzere size başımdan geçen bir vakıayı anlatayım. İlim Yayma Cemiyetinin ilim heyetinde arkadaşlarla birlikte bir hutbeyi tetkik ederken bir âyet-i kerimenin tercümesi beni tereddüde düşürdü. Al-i İmran Suresinin 18. âyeti

شهد الله انه لا اله الا هو والملائكة اولوالعلم قائماً بالقسط

Müellif bu âyet-i kerimedeki قائماً بالقسط

sıfatını (الله) a izafe ediyordu. Halbuki bu sıfat (اولوالعلم) in yanbaşıda idi. Arkadaşlar tefsirler böyle beyan ediyor dediler. Sebep arandı, eğer ulu'-ilme aid olsaydı, قائماً

kelimesinin (قائم) olarak cemilenmesi bir mutabakat kaidesiydi. Fakat ben kendilerine «Lisan evvel, gramer sonradır», belki bu tarzda düşünen zuhur eder. Bir kere araştırsak, dedim. Müfessirler ittifak ettikleri için itirazı mühimsemediler. Lâkin ben tatmin edilemedim. Ömer Nasuhi Bilmen üstadımız o esnalarda tefsirle meşgul buldukları için kendilerine keyfiyeti arz ettim. Hemen, «bütün müfessirler bunu böyle kabul etmişlerdir,» buyurdu. Buna rağmen kendilerine rica ettim. Ben ne meslek adamı idim, ne de kitaplarım vardı. Ricamı kabul ettiler, eldeki tefsirleri gözden geçireceklerini va'd buyurdular. On beş gün sonra Tefsir-i Kebir'de Fahri'râzî'nin mütaleasını yazıp getirdiler. Müfessir, allâme üstad: «Bunda iki vecih vardır. Biri (اولوالعلم) e aid oluşudur ki, ben bu kanaatteyim. Zira buradaki mânâ «onlardan her biri» demektir ki, o zaman müfred olması tabiidir. Diğer vecih de, cumhuriyet müfessirinin (الله) a aid olması hakkındaki mütaleasıdır» mealinde ki tefsir sureti, beni fevkalâde müteahhis etti ve Cenab-ı Hakka teşekkür ettim.

Daha böyle bir kaç mesele varsa da, ilerdeki derslerde sırası geldikçe tafsil ve izah ederiz. Şimdi sizlere tavsiyem; her mes'eleda tahkiki esas prensip olarak şiar edinmenizdir.